TIME : 3 HRS.	**Sanskrit (Composite)** **MARCH 2008**	MARKS : 40

प्र.1.(A) Translate any two of the following passages in English : 10

(i) धनलुब्धः नाम तस्य राज्ञः कश्चन द्वारपालः अवर्तत। सः मनसि अकरोत्, 'अहमेव चित्रकारानेतान् राजसभायां प्रवेशयामि। तनैव ते विपुलं धनं विन्दन्ते। तर्हि मयापि तेभ्यः धनं लब्धव्यम्' इति। एवं विचिन्त्य स सर्वान् चित्रकारान् पारितोषिकस्यार्धं याचितुं प्रारभत। केचन स्वेच्छया, केचन अनिच्छया तस्मै धनं यच्छन्ति स्म, यतः तस्य अनुज्ञां विना राजदर्शनमशक्यमेवासीत्।

(ii) **बिभीषणः** - प्रसीदतु प्रसीदतु महाराजः। अस्ति काचिद्विवक्षा महाराजस्य हितमन्तरेण।
रावणः - उच्यताम्, तच्छ्रेयो वयमपि श्रोतारः।
बिभीषणः - सर्वथा राक्षसकुलस्य विनाशोऽभ्यागत इति मन्ये।
रावणः - केन कारणेन?
बिभीषणः - महाराजस्य विप्रतिपत्त्या।
रावणः - का मे विप्रतिपत्तिः?

(iii) मानवानामल्पायुः शब्दशास्त्रस्य विस्तारं च दृष्ट्वा तेनैव सूत्ररूपेण 'अष्टाध्यायी' नाम ग्रन्थः रचितः। एतस्य व्याकरणग्रन्थस्य रचनां कर्तुं पाणिनिः भारतवर्षे स्थाने स्थाने आटत् जनपदे, नगरे, आचार्याणामाश्रमेषु, मन्त्रिपरिषदि, राजसभायां, श्रमिकाणां कर्मशालासु गत्वा तेन प्रचलितानां संस्कृतशब्दानां सञ्चयः कृतः तथा च लोकोक्तयः, नूतनाः वाक्यप्रयोगाः अवलोकिताः। अनन्तरमेव स्वस्य ग्रन्थस्य रचना तेन कृता इति दृश्यते।

(B) Translate any three of the following verses in English : 6

(i) यथा बीजं बिना क्षेत्रमुप्तं भवति निष्फलम्।
तथा पुरुषकारेण विना दैवं न सिध्यति।।

(ii) खर्जुरपुष्पाकृतिभिः शिरोभिः पूर्णतण्डुलैः।
शोभन्ते किञ्चिदानम्राः शालयः कनकप्रभाः।।

(iii) ज्येष्ठत्वं जन्मना नैव गुणैर्ज्येष्ठमुच्यते।
गुणाद् गुरुत्वमायाति दुग्धं दधि घृतं क्रमात्।।

(iv) खद्योतो द्योतते तावद्यावन्नोदयते शशी।
उदिते तु सहस्रांशौ न खद्योतो न चन्द्रमाः।।

(v) क्रीडाङ्गणानि रम्याणि प्राचार्याणां सुसंगतिः।
ग्रन्थालयेषु चाध्यायः सामुदायिकजीवनम् ।।

प्र.2.(A) Answer any two of the following in English : 4

(i) दुराचारी माणसाला जगात काय भोगावे लागते ?

(ii) एकादशी माझ्या घरातून जात नाही असे का म्हटले आहे ?

(iii) हजरजबाबी माणसाने गाडीवानाला कसे निरुत्तर केले ?

(iv) कोणाकोणाला कशाकशाप्रकारे वश करावे असे सुभाषितकार म्हणतो ?

(B) Complete correctly from your memory any two सुभाषित of the following :4

(i) सुलभाः .... दुर्लभः।।

(ii) सर्वज्ञ .... याचके।।

(iii) कविः .... सौरभम्।।

(iv) सरस्वती .... गता।।

प्र.3.(A) Match any two of the following from column 'A' and column 'B' to make complete sense : 2

1.	हेमन्तः	(अ)	सस्यशालिनी।
2.	सामित्याः प्रथमा	(ब)	त्वं तत्र वससि।
3.	अतः कालं नेतुं	(क)	सभा कदा जाता ?
		(ड)	ऋतुरिष्टः

(B) Complete any three of the following sentences by choosing the suitable alternative given in the brackets : 3

(i) मनुजः .... पुणताम्। (याति, यान्ति, यातः)

(ii) मनस्यन्यद् वचस्यन्यद् कर्मण्यन्यद् ....। (महात्मनाम्, दुरात्मनाम्, आत्मनाम्)

(iii) सर्वेऽपि मां. .... आत्मानं धन्यं मन्यन्ते। (लब्धम्, लब्धावा, लब्धुम्)

(iv) .... अनेन काशीयात्रां करोमि। (द्रव्येण, द्रव्यात्, द्रव्यस्य)

(v) राजा .... विपुलं धनम् अयच्छत्। (तेन, तस्मै, तस्य)

(C) Write the names of any two compounds from the following : 1

(i) मण्डलाकारः (ii) पाण्डववीराः (iii) अर्थयुक्तैः (iv) कलाशाखा।

(D) Complete any one of the following sentences by using the correct forms of the words given in the brackets : 1

(i) .... किं वाञ्छसि। (रिकाम्या जागी 'युष्मद्'चे योग्य रूप योजा)

(ii) जयद्रथे ....बाणः प्रक्षिप्तः। (रिकाम्या जागी 'अर्जुन'चे योग्य रूप योजा)

Q.4. (A) Recognise any two of the following forms : 2

(i) आसीत् (ii) तस्याः (iii) ब्रवीमिः (iv) कृत्वा।

(B) Give synonyms in sanskrit of the following words : (any two) **1**

(i) गङ्गा (ii) गन्धः (iii) दिवसः (iv) वृक्षः।

(C) Give sanskrit opposites of the following words : (any two) **1**

(i) समानः (ii) मूर्खः (iii) लाभः (iv) विदेशः।

(D) Dissolve any two of the following sandhis : **2**

(i) आसीदेकः (ii) रूप्यकोऽहम् (iii) जलान्यनुपभोग्यानि (iv) एतच्छ्रुत्वा।

प्र.5. Answer any three of the following questions in sanskrit : **3**

(i) विद्यावृक्षस्य कति शाखे?

(ii) कः पाणिनेः सहाध्यायी अवर्तत?

(iii) का राज्ञोऽङ्के वसति?

(iv) माधवपुरे कः शासनं करोति स्म?

(v) राष्ट्राभवृद्धये किं किं दातव्यम्?

OR

Rewrite the following sanskrit sentences according to the order of events :

(i) अत्र स्वतन्त्रभारतस्य उद्दिष्टानि एव मूलभूताधिकाराः।

(ii) अयि मानिनि, संविधानस्य प्रास्ताविका वर्तते।

(iii) एषा उद्देशपत्रिका एव अस्ति।